

Чурттуң улус ажыл-агыйыга удуртулганы улам ыңай экижидерин партияның бирги чергениң болгаш эң чугула сорулгаларының бирээзи кылдыр XXII съезд идип үндүргөн. Коммунизмни калбаа-биле тургузарының байдалдарында үлетпүрнү, тудугну, көдээ ажыл-агыйны удуртурунга чаа, эң бедик негелделерни салып турар. Ам чугаа болза чүгле ажыл-агыйжы ажылды экижидер дугайында эвес, а партияның шиитпирлерин амыдыралга ам-даа улам чедиишкинниг боттандыраарын хандырып болгу дег, улус ажыл-агыйыга партияның удуртулгасын организас талазы-биле шак ынчаар эде тургузар дугайында чоруп турар-дыр.

ИНФОРМАСТЫГ ДЫННАДЫГ

ТК-ның Пленумунун ажылынга киржири-биле Төп Комитеттин составында кирбейн турар партия обкомнарынын бирги

секретарьларын, СЭКП-ниң чамдык обкомнарнын болгаш крайкомнарнын үлөтүрүчү болгаш көдээ ажил-агыйны удуртуп турар секретарьларын, улуг үлөтүрүчү төптөринин партия хооромнарыннын бирги секретарьларын болгаш секретарьларын, эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларнын Министрлер Чөвүлөдөринин даргаларын, ажилчы чоннар депутаттарынын область болгаш край Советтеринин куускомнарыннын даргаларын, эвилелдешкен республикаларнын курулланнарыннын, совнархозтарынын даргаларын, эвилелдешкен республикаларнын көдээ ажил-агый продуктуларынын бүдүрүлгө болгаш бөлөкөл талазы-быле министрлерин, көдээ ажил-агый, су-

ажыл-агыйнын болгаш тудугнун министрлерин, эвилелдешкен республикаларнын «Сельхозтехника» каттыжышкыннарын-
нын даргаларын, чамдык бдүрүлгелерин директорларын,
үлөтүр болгаш көдээ ажал-агый бдүрүлгезинин муракчы-
ларын, ССРЭ-нин болгаш РСФСР-нин министрстволарынын,
күрүнө комитеттеринин ажалдакчыларын, төп солуннарнын
болгаш журналдарнын редакторларын, СЭКП ТК-нын, ССРЭ-
нин Министрлер Чөвүлелинин аппаратынын харысалгалыг
ажылдакчыларын чалаан.

СЭКП ТК-ның Пленуму ажылын үргүлчүлөп турар.

СЭКП ТК-ның Пленумунга эш Н. С. ХРУЩЕВТУҢ 1962 чылдың ноябрь 19-та илеткелли

Съездиниң соонда эрткен чылдың дургузунда Төп Комитет үзүс ажыл-агыйын хөгжүдериниң эрге-ажыктарын барымдач-

XXII съездин шийт-
пирлерин болгаш пар-
тиянын чаа Програм-
мын барымдаалаан, сөөд-
гү чылдарын дуржула-
зын өөренип көргөш, ТК-
нын Президиуму уаус-
ажыла-агызынга партия-
жи удуртулганы экижи-
дер дугайында, партия-
нын болгаш чаа кезик-
тийт пирлеринин куусе-
дес дээш партия-курне
контролго организастаар
дугайында савалдары ТК-нын Пле-
мумунга көрдүрөр-биле кирип турар.

дүргүзүндө кара металл-
лургиянын продукциясы
1,4 катеп, өнүмү металл-
лургиянын болаш нефть
үлөтпүрүшү—1,5 ка-
тап, газ үлөтпүрүшү—
2,5 катеп, электроэнергия,
чыгыс энергиясы,
химия болаш резина
үлөтпүрүшү бүдүрүш-
күнү — 1,6 катеп, ма-
шина түдүшүн болаш
металла ажалдап кылы-
рыныч—1,8 катеп, ту-
дуг материалдарынын
үлөтпүрүшү продукция-
сы 1,7 катеп, дүдүрүш

Чуртгалга тудуушкуну элуг хэмжээдере ботгайны туур.
Чеди чылдыг эрген чер чылдарыныг иштине хоорайларга
болаг ажылыны суураалга 325 миллион дорбелчин метр
нияти шидуг чуртгалга бажыныры, анзы 9 миллион чаа
квартиралар аймагалга кийринген. Он аылга, кедээ чер-
лерге 2 миллион 400 муң чуртгалга бажыныры туттунган.
50 миллион совет кижилеринг чуртгалга байдалдары эжижит-
тиген.

(Уланчызы 2-ги арында).

Улус ажил-агыйының өзүлдези болгаш
партийжи удуртулганың чаа хевирлеринче
шилчиириниң эргежок чугулазы

Чыл плаанының кууселдезиниң инелдери

Дорт чылдын дургузуунда чеди чыл плаиның күүселдезиниң
чамдык түннелдери

1959—1962 чылдарда чедн чыл планынын күүселдези канчаар чооруу турарын көрүү көрээлинер.

Бүгү үлөтүрнүн ниити продукциясы—миллиард рубль биле

Дөрт чылда контроль чугагалаар буугаар толуктаганы	Дөрт чыл иштинде херек кырында күүсетилгени	Дөрт чылда контроль чугагалаарда толуктаганын херек кырында хоёу	Дөрт чылда пламы күүсеткен хуузу
623	651	28	1045

Улус ажыл-агыйын хөгжүдерининг бир чугула, принципиздыг талазының дугайын онзалап чугаалаар херек. Чугаа болза бугурулгунун чөйшөк-хөрсөктерининг үлөтүрүн болгаш дөргөлдөдиг чөйшөк-хөрсөктерининг үлөтүрүн хөгжүдеринге шын дензигүүрүнү дугайында болуп турар-дыр.

Чуртгалга тудуушкуну элуг хэмжээдере ботгайны туур.
Чеди чылдыг эрген чер чылдарыныг иштине хоорайларга
болаг ажалыны суураалга 325 миллион дорбелчин метр
нияти шидуг чуртгалга бажыныры, анз 9 миллион чаа
квартиралар аймагалга кийринген. Он алыга, кедээ чер-
лерге 2 миллион 400 муң чуртгалга бажыныры туттунган.
50 миллион совет кижилеринг чуртгалга байдалдары ожикит-
тиген.

Эш Н. С. ХРУЩЕВТУН илеткелинин, уланчызы

(Уланчымы, Эгези 1-ги арында).

Улустун амыралчы денгелин хажык чокка бедидер, совет кийилерин материалдык болгаш улаан-боода талазы-биле херекелдерин улам четче хандырар дугайында сазым салымшын моон сонгаар-даа партиянын ажил-чорудулганын кичээлгенин төвүгө турар.

Эштер! Бир эвес улус ажил-агыйнын курлаавыларын четче ажылгаан болзубуза, бистин экономиктиг тургузуш-кушуну чедипкинери улам угуз болур турган ийик.

СЭКП Топ Комитети болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвүледи чеди чылдын бешки чылы—1963 чылда улус ажил-агый планын болгаш куртуве бюджетинин төлөвисини чокта чаа чугаалжып көргөн. Ишти продукция бүдүрүп үндүрерин 8 хуу, өң иштинде үлөтүр талазы-биле «А» бүдүктүү—8,5 хуу болгаш үлөтүр талазы-биле «Б» бүдүктүү—6,3 хуу көвүдериин төлөвисиле көрүп турар. Күрүвүнүн капитал салымшыннарын хемчээли 33 миллиард ажыг рубль болур. Күш-ажылдык бүдүрүшкүдүн үлөтүрү 5,6 хуу, тулугта—6,9 хуу бедидери төлөвисин турар. Ажылчы, эңер-гетикчи, машина туудушкунун, мал болгаш сазым, чык

Партия органнынын амгы структуразы болгаш ажил-агый удуртулгазында четпестер

Эштер! Улус ажил-агый чөвүлелерин болгаш көдө ажил-агый кохоз-совхоз бүдүрүлгө эргелдерин тургусканы акти түндүктерин берип турарын сөөлүгү үнүн дуржулгазын көргүзүп турар. Оон-биле кады, улус ажил-агыйнын удуртуун ижидеринге чүгө ажил-агый органнынын аде тургузары-биле кыдылараттын болбас дээрли база бидиригилер алар чыдар. Төптө-даа база чер-черде-даа партия органнынын талазында улус ажил-агыйнын удуртуун организм талазы-биле да тургузарынын эргекти чүгүлө үзүн келген.

Райондарын, хоорайларын, обласктарын, крайларын партия организациаларын болгаш оларын удуртуп органнынын тургузушкунун ам туруп турар девискээр айым-нын принципин чогуур төөгүзүп байдалдарга тургустунан болгаш бодунуң акти ролон ойноган.

Чүрү коммунисттик кайгыны тургузушкунун үзүнчө кирген, кадан оң улус ажил-агый аажок улау-биле эскен амгы байдалдарга чүртүп бугу амыралчылар, малагын ажил-агый тургузушкунга партиянын ролу хемчээл чок эскен. Эргі организациг формалар бүдүрүлгенин партиянын удуртуурин херекте ам шалтык бооп бар чыдар.

Ам партия органнын улус ажил-агыйнын удуртуун турар аларган бе, а партия удуртукчуларын өзөш дуржулгазын аларган бе? деп айтырып болур. Чок эштер, херектин ужуру мырмырал-да мыда эвес. Бистин кадрларынмыс дик дуржулга-лым аларган, мынчанга хей талагыл ажил-агый тургузуш-кунун бүтү тала-биле улам чедипкинери удуртуу шыаалар болбайлаң. Мындан болза-да партия органнынын талазында ажил-агыйнын удуртууну шыаал тургустунан формазы экономиканын ижидеринде ун буруле тыткып турар чүтү-ла айтырылганын хара тулуп шыаавас кылдыр чүртүп улус ажил-агыйнын масшатын, хемчээли мыңаар улактанган. Эргі структура болза, бистин ажил-чорудулганын моондак-тап, саат укаштырып, бүдүрүлгенин бүгү адырларын удуртуурга партия организациаларын инициативанын бүрүп-биле кайгытыр арганы берейн турар.

Бистин бургунар ижидеринин темпидери ам колдунда партиянын политиктиг шүтүмүн амыралга ботта-дырарын организациалар билиринден хамжарып, Мынчанга бүдүрүлгенин бүгү адырларын алаң тодаргай болгаш план-ын удуртуур хандырар турар өң кол чугула хемчегелерин ажилал кылмыр эргекч чугула.

Улус ажил-агыйнын партияны удуртуп талазы-биле бисте ажил-херек кылдыр болуп турары?

Мурнува девискээр айымнын принципин эсугар тургус-тунан партия органнын үлөтүрү-да, база көдө ажил-агыйнын-да деп хемчээлдиг удуртуп хулаагелдиг. Партия обком-нары, крайкомнары болгаш өвиладешкен республикалар-нын компартияларын ТК-лары бирде бир ажилды, бирде өске ажилды сепирин ап, бодуну күштерин чарыктырар ужурга таваржып турар, ажил-херек мыңаар тургустуну турар чорук практикада болганок-ла болуп турар. Бу бугу бол-за партияны удуртууга кампания характерин түртүндүрүп турар: партия органнын бирде бодуну күштерин көдө ажил-агыйге мөөнөп, мынчанга үлөтүрүлгө болгаш комму-нисттик тургузушкунуң өске айттыралыч кичээлгенин калдыр-бир хемчээлге кошканды, бирде үлөтүрүлгө бү-рүп-биле чарыкшан, көдө ажил-агыйны удуртуун кош-кал турар.

Улөтүрүлгө болгаш көдө ажил-агыйнын удуртулгазында кампания чорук күштер болгаш дуржулгазын кадрлар чедипкинери түнелси эвес дээрин каттап чугаалган тур мен. Бистин чүртүвүс ам ажил-агый болгаш күбүртү тургузуш-кувуну бугу-ле адырларында бек ижидериле кадрлардыг. Мынчанга удуртууга кампанияны бугу чүртүп экономика-тын хемчээлгенин амгы сорулгаларына партия органнын-нын амгы структуралыг дүңгөш чорутуун түнелси болур.

Кажан СЭКП Топ Комитети көдө ажил-агый айттыр-галарыч кичээлгенин чидигелдери бөргө, мычан бугу партия, обласктарын, крайларын, республикаларын бүгү удуртулга-зы—улус ажил-агыйнын оң уластугого болуучу кичээл-гейин мөөнөп турар болгаш үлөтүрүлгө база тулугту хемчег-лерин айттыралыч кичээлгенин кошканды турар. Удур-тууганы кошканды бүдүрүлгелерде болгаш тулугдарга пар-тия организациаларына деп-доран бидиле боор болбайлаң.

Партия комитеттеринин пленумнары партия организациа-ларын кичээлгенин болгаш күштерин эң чүгүлө сорулгаларга улаздырып турарын силер билдир болгай силер. Партия ко-митеттеринин пленумнарына сөөлүгү уде калдыр-калдыр айт-тырларын чугаалажып көрүп турганын көрүп көрөалкер. Сөөлүгү чыл иштинде өвиладешкен республикаларга Топ Ко-митеттеринин 60 пленумнары болтулаң, олар чык ажил айт-тырларын, оларын иштинде үлөтүр, транспорт болгаш ту-луг ажилынын дугайында чүгө беш айттыралыч чугаала-жып көргөн. РСФСР-ниң эң улагу үлөтүрүлгө 25 обласктары-га, крайларында болгаш автономия республикаларында чыл иштинде партия обкомнарын болгаш крайкомнарын пленумнарына анжы-бүрү 215, оң иштинде үлөтүр тала-зы болгаш ажил-хемчегелерин тургустунан хандырар турар.

Коммунисттик тургузушкунун сорулгалары-биле дүштүр партия органнын эде тургузар

Сөөлүгү үнүн дуржулга Топ Комитетин Президиуму ам-гы уде улус ажил-агыйны партияны удуртууганын орга-низаци тургузуш канчаар ажи тургузар дугайында айт-тырды. ТК-нын кижигуштери-биле болгаш чер-черин орг-анизациаларын удуртукчулары-биле чангыс эвес улаа база бугу талазы-биле чугаалажы көргөн.

ТК-нын Президиумуну ажилал кылган саналдары болза үстүндө ааганга чедир партия органнынын тур-гузушун үндигенин бүдүрүлгө принципин сазыралын эр-жекчө чугулазын болгаш мындар арга-биле үлөтүрүлгө, тулуг-га болгаш көдө ажил-агыйга партияны улам тодаргай удур-тууганы хандырарын барымдаалан турар.

Ам бо уде бисте партия организациаларын структур-азынын бүдүрүлгө принципин чүгө өгө организациаларга туруп турар. Чер-черде коммунисттерин бүдүрүлгө ажил-чоруду-галымын аайы-биле оларын каттыштырган чорук болза, кол кичээлгенин бүдүрүлгө айттыралыч мөөнөп, ажил-ды эске бугу хевирлерин—организаци, идеолоттуг, культу-ра-кижидигелдиг хевирлерин—кол сорулгалын шиптир-лөөржик чартыр арганы партия организациаларында бер-ип турар деп чүвени дуржулга көргүзүп турар.

Район, хоорай, облась эвенозунга хамааршын калды-гыла дие, оң девискээр принципини аайы-биле тургускан. Мындар организациг тургузушуну турда партия комитети бүгү айттыралыч ажилдар ужурга таваржып, оң ажил-адырларын кичээлгени чарыкшан, бүдүрүлгө айттыр-галар мындар-ла кол чугула эвес хире айттырлар-биле чар-жаалжы берип турары чалаш чок болуп турар.

Партия органнынын алаадаң үстүгө чедир структуралы-нын бүдүрүлгө принципин болза амырал-чуртталганын, өөриладешкен республикаларын партия организациалары ажилдаас апар дээрн черде ол эвес тур. Харын кол чүгүлө—бүдүрүлгени айттыралыч кичээлгени мөөнөпшан: партия организациалары үлөтүр-бүдүрүлгө-биле-даа база ол ишкан көдө ажил-агый бүдүрүлгө-биле

болгаш ажил-хемчегелерин тургустунан хандырар турар.

Көдө ажил-агый талазы-биле тарылгаш шөдөрүнүн тургу-зуун улам ийик ижидерин, тарза болгаш бобы культура-ла-рыннын тарылгаш шөдөрүн 13 миллион гектар көвүделерин көрүп турар. План эсугар 1963 чылда тарза сазым алыш-кынын 4 миллиард пуд хемчээлдиг кылдыр көрүп турар. Мы-ндыг болза-да келер чылдын тарза бүдүрүлгө көвүдөтөш: 4 миллиард 200 миллион—4 миллиард 500 миллион пуд чедир тарзын сазым ап шыдаар бис. Этти 9,5 миллион тоннаны, сүттү—35 миллион тонна хире хемчээлге сазым алыр деп планын турар.

Көрбөс сизер бе, эштер, чеди чыл планын чедипкинери болгаш ажил-хемчегелерин хандырар төлөзө, чеди чылдын бешки чылында улагу ажилды кылдыр апар-дур. Бир эвес чүртүп улус ажил-агыйны партияны удуртууганын форм-азы болгаш методун улам сайыраңгайжыр болзубуза ол сорулгаларын чедип алыр бис.

Эштер! Улус ажил-агый чөвүлелерин болгаш көдө ажил-агый кохоз-совхоз бүдүрүлгө эргелдерин тургусканы акти түндүктерин берип турарын сөөлүгү үнүн дуржулгазын көргүзүп турар. Оон-биле кады, улус ажил-агыйнын удуртуун ижидеринге чүгө ажил-агый органнынын аде тургузары-биле кыдылараттын болбас дээрли база бидиригилер алар чыдар. Төптө-даа база чер-черде-даа партия органнынын талазында улус ажил-агыйнын удуртуун организм талазы-биле да тургузарынын эргекти чүгүлө үзүн келген.

Райондарын, хоорайларын, обласктарын, крайларын партия организациаларын болгаш оларын удуртуп органнынын тургузушкунун ам туруп турар девискээр айым-нын принципин чогуур төөгүзүп байдалдарга тургустунан болгаш бодунуң акти ролон ойноган.

Чүрү коммунисттик кайгыны тургузушкунун үзүнчө кирген, кадан оң улус ажил-агый аажок улау-биле эскен амгы байдалдарга чүртүп бугу амыралчылар, малагын ажил-агый тургузушкунга партиянын ролу хемчээл чок эскен. Эргі организациг формалар бүдүрүлгенин партиянын удуртуурин херекте ам шалтык бооп бар чыдар.

Ам партия органнын улус ажил-агыйнын удуртуун турар аларган бе, а партия удуртукчуларын өзөш дуржулгазын аларган бе? деп айтырып болур. Чок эштер, херектин ужуру мырмырал-да мыда эвес. Бистин кадрларынмыс дик дуржулга-лым аларган, мынчанга хей талагыл ажил-агый тургузуш-кунун бүтү тала-биле улам чедипкинери удуртуу шыаалар болбайлаң. Мындан болза-да партия органнынын талазында ажил-агыйнын удуртууну шыаал тургустунан формазы экономиканын ижидеринде ун буруле тыткып турар чүтү-ла айтырылганын хара тулуп шыаавас кылдыр чүртүп улус ажил-агыйнын масшатын, хемчээли мыңаар улактанган. Эргі структура болза, бистин ажил-чорудулганын моондак-тап, саат укаштырып, бүдүрүлгенин бүгү адырларын удуртуурга партия организациаларын инициативанын бүрүп-биле кайгытыр арганы берейн турар.

Бистин бургунар ижидеринин темпидери ам колдунда партиянын политиктиг шүтүмүн амыралга ботта-дырарын организациалар билиринден хамжарып, Мынчанга бүдүрүлгенин бүгү адырларын алаң тодаргай болгаш план-ын удуртуур хандырар турар өң кол чугула хемчегелерин ажилал кылмыр эргекч чугула.

Улус ажил-агыйнын партияны удуртуп талазы-биле бисте ажил-херек кылдыр болуп турары?

Мурнува девискээр айымнын принципин эсугар тургус-тунан партия органнын үлөтүрү-да, база көдө ажил-агыйнын-да деп хемчээлдиг удуртуп хулаагелдиг. Партия обком-нары, крайкомнары болгаш өвиладешкен республикалар-нын компартияларын ТК-лары бирде бир ажилды, бирде өске ажилды сепирин ап, бодуну күштерин чарыктырар ужурга таваржып турар, ажил-херек мыңаар тургустуну турар чорук практикада болганок-ла болуп турар. Бу бугу бол-за партияны удуртууга кампания характерин түртүндүрүп турар: партия органнын бирде бодуну күштерин көдө ажил-агыйге мөөнөп, мынчанга үлөтүрүлгө болгаш комму-нисттик тургузушкунуң өске айттыралыч кичээлгенин калдыр-бир хемчээлге кошканды, бирде үлөтүрүлгө бү-рүп-биле чарыкшан, көдө ажил-агыйны удуртуун кош-кал турар.

Улөтүрүлгө болгаш көдө ажил-агыйнын удуртулгазында кампания чорук күштер болгаш дуржулгазын кадрлар чедипкинери түнелси эвес дээрин каттап чугаалган тур мен. Бистин чүртүвүс ам ажил-агый болгаш күбүртү тургузуш-кувуну бугу-ле адырларында бек ижидериле кадрлардыг. Мынчанга удуртууга кампанияны бугу чүртүп экономика-тын хемчээлгенин амгы сорулгаларына партия органнын-нын амгы структуралыг дүңгөш чорутуун түнелси болур.

Кажан СЭКП Топ Комитети көдө ажил-агый айттыр-галарыч кичээлгенин чидигелдери бөргө, мычан бугу партия, обласктарын, крайларын, республикаларын бүгү удуртулга-зы—улус ажил-агыйнын оң уластугого болуучу кичээл-гейин мөөнөп турар болгаш үлөтүрүлгө база тулугту хемчег-лерин айттыралыч кичээлгенин кошканды турар. Удур-тууганы кошканды бүдүрүлгелерде болгаш тулугдарга пар-тия организациаларына деп-доран бидиле боор болбайлаң.

Партия комитеттеринин пленумнары партия организациа-ларын кичээлгенин болгаш күштерин эң чүгүлө сорулгаларга улаздырып турарын силер билдир болгай силер. Партия ко-митеттеринин пленумнарына сөөлүгү уде калдыр-калдыр айт-тырларын чугаалажып көрүп турганын көрүп көрөалкер. Сөөлүгү чыл иштинде өвиладешкен республикаларга Топ Ко-митеттеринин 60 пленумнары болтулаң, олар чык ажил айт-тырларын, оларын иштинде үлөтүр, транспорт болгаш ту-луг ажилынын дугайында чүгө беш айттыралыч чугаала-жып көргөн. РСФСР-ниң эң улагу үлөтүрүлгө 25 обласктары-га, крайларында болгаш автономия республикаларында чыл иштинде партия обкомнарын болгаш крайкомнарын пленумнарына анжы-бүрү 215, оң иштинде үлөтүр тала-зы болгаш ажил-хемчегелерин тургустунан хандырар турар.

Коммунисттик тургузушкунун сорулгалары-биле дүштүр партия органнын эде тургузар

Сөөлүгү үнүн дуржулга Топ Комитетин Президиуму ам-гы уде улус ажил-агыйны партияны удуртууганын орга-низаци тургузуш канчаар ажи тургузар дугайында айт-тырды. ТК-нын кижигуштери-биле болгаш чер-черин орг-анизациаларын удуртукчулары-биле чангыс эвес улаа база бугу талазы-биле чугаалажы көргөн.

ТК-нын Президиумуну ажилал кылган саналдары болза үстүндө ааганга чедир партия органнынын тур-гузушун үндигенин бүдүрүлгө принципин сазыралын эр-жекчө чугулазын болгаш мындар арга-биле үлөтүрүлгө, тулуг-га болгаш көдө ажил-агыйга партияны улам тодаргай удур-тууганы хандырарын барымдаалан турар.

Ам бо уде бисте партия организациаларын структур-азынын бүдүрүлгө принципин чүгө өгө организациаларга туруп турар. Чер-черде коммунисттерин бүдүрүлгө ажил-чоруду-галымын аайы-биле оларын каттыштырган чорук болза, кол кичээлгенин бүдүрүлгө айттыралыч мөөнөп, ажил-ды эске бугу хевирлерин—организаци, идеолоттуг, культу-ра-кижидигелдиг хевирлерин—кол сорулгалын шиптир-лөөржик чартыр арганы партия организациаларында бер-ип турар деп чүвени дуржулга көргүзүп турар.

Район, хоорай, облась эвенозунга хамааршын калды-гыла дие, оң девискээр принципини аайы-биле тургускан. Мындар организациг тургузушуну турда партия комитети бүгү айттыралыч ажилдар ужурга таваржып, оң ажил-адырларын кичээлгени чарыкшан, бүдүрүлгө айттыр-галар мындар-ла кол чугула эвес хире айттырлар-биле чар-жаалжы берип турары чалаш чок болуп турар.

Партия органнынын алаадаң үстүгө чедир структуралы-нын бүдүрүлгө принципин болза амырал-чуртталганын, өөриладешкен республикаларын партия организациалары ажилдаас апар дээрн черде ол эвес тур. Харын кол чүгүлө—бүдүрүлгени айттыралыч кичээлгени мөөнөпшан: партия организациалары үлөтүр-бүдүрүлгө-биле-даа база ол ишкан көдө ажил-агый бүдүрүлгө-биле

чүртүп чаа административ-девискээр хулаадалыг чорут-кал—үш мүн хире районнары тургускан. Шаала район-нарын шак мыңаар үрүмкестер хулааган чорук болууну үзүлгөн байдалдарына дүжүп турган. Ол уде тараачын ажил-агый үрүмк, байдалгай турган. Колхозтар чүгө ор-ганизацин турган болгаш бичин болуп турганнар. Дика хей көдө черлерге чүгө партия ажилалары эвес, харын база комсомол ажилалары белин чок турган. Көдө чоңун орту-ага кижидигелдиг ажилды хандырар төлөзө, район организациаларын ол үнүн байдалдарына таарыштыр тургу-зар ужурап турган. Ам көдө черде байдал мырмырал эске-ында улуг колхозтар болгаш совхозтар эскен болгаш бижык-кан, оларда партия болгаш комсомол организациалары бар, тускай эртемнигерин кадрлары бар. Ам көдө черге мындыг үрүмк административ хулаалда чүгүлэ эвес.

СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун сонда, районнарын улагытыр каттыштырар талазы-биле ажил чоруттуган. Мы-ндыг болза-да алаң районнарын улагытыр каттыштыраржык, олар мурунку хевир-ле улуг эвес районнар болуп артып ту-рар: бугу районнарын 60 хуу кирезинин район бурулуш-40 мулдан эвеш чуртталжыг болуп турар, оларын 14 хуузу—20 мүн чедир кижигил болуп турар. 10 мулдан эвеш кижигил районнар эвеш эвес. Чүртүгө ортумаа-биле аларга, район бурулушга 14—15 колхозтар болгаш совхоз-тар онаажып турар.

Ортумак чуратгалар мындыг-дыр. Мынчалза-да дөрт—алды колхозтардыг болгаш совхозтардыг болза-да, район аппараты бодунуң структуралыг болгаш штатынын талазы-биле ба-рыс улуг районнарыда ишкан, мындыг районнар эвеш эвес.

Бистин колхозтарында болгаш совхозтарында ам кол-дунда эки кадрлар бар. Мынчанга эргелдиги түдүн эрттир хей аппараты колхозтар баштаар черлерин, доргаларын, сов-хозтар директорларын арттыкка карактап хайлаарлар чорукту болуруп, оларын бот-тускайла ажилдар, инициативанын ижердир арганы бичелдеп турары хараалдыг чыгар. Олар сестинишине-биле ажилдар—районун кым-бир ажилдагы-зын чүвү чугаалаарын маанар ужурга таваржып турарлар.

Амгы үнүн байдалдарында көдө черлерге үрүмк районнар-нын турарынын ажил чогуу практика көргүскөн. Көдө ажил-агый бүдүрүлгенин эргелден башкаларын ажилдеринин эрге-ажымын барымдаалаң, бис болза колхоз-совхоз бүдүрүлгө-нин девискээр айын барымдаалаң эргелдерин тургусту-шаан, көдө районнарын улагытырарыч эргелден кирген бис. Эргелдеринин ажилынын дуржулгазын бодун шынайткан. СЭКП-де шүтүп 961 эргелдер бар турган.

Чамдык туруп колхоз-совхоз бүдүрүлгелеринин де-вискээр айын барымдаалаң эргелдеринин эмин эрттир улуг болуп турарын өөрчип көргөн, чер-черин партия органнын болза колхоз-совхоз бүдүрүлгенин бугун чартык мүн хире эргелдерин тургузарынын эргекч чугулазын хулааң көргөн. Бүдүрүлгелерин байдалдарын эскерип-биле холбат-тыр мындыг эргелдерин саны болгаш оларын ажилынын хемчээл эскерип чүвө болганда бүдүрүлгө эргелдеринин саны бижыг доктааттылган болгаш шүтү шиптирлеттингени ол эвес дээрин кижиги бугула билир.

Көдө ажил-агыйнын чаа бүдүрүлгө эргелдерин девискээр болгаш чуртталжы чоңунуң талазы-биле, көдө ажил-агый бүдүрүлгенин хемчээлгенин талазы-биле амгы туруп турар районнарын алаң улуг болур.

Кажан Курск обласктин Дмитриевск бүдүрүлгө эргелди мындыг болур. Девискеринде Курск болгаш Белгород обласкт тургустулулаң, мурундагы Курск губернияга 15 үеиздер турган. Ам ол ийи обласктарда 62 районнар бар. Мурундагы Дмитриевск уездин калдык турганга? Алаң 150 мүн ажыг кижиги чуртталжыг 18 волостар баштап турган, черинин хемчээл 318 мүн гектар болуп турган. Уездин сөөлүгү: Дмитриевск, Хомутовск, Комышевск болгаш Михайловск деп дөрт районнарга чарган. Олар шүтүл-ла колхозтарынын са-нынчыл ажилдагы черинин, таралга шөдүнү-да, чурт-талжыларынын санынчыл-да талазы-биле мындыг-ла улуг эвес районнар болур. Мынчалза-да оларын түз бугула эвеш-бү-рү район алаң черлеринин дика хей санын аппараты санат-тырып турар.

Курск болгаш Белгородск обласктарга, тодаргайлаарга му-рунда губерния турган девискерге 62 көдө районнарын он-нуга 20 бүдүрүлгө эргелдерин тургузарын бодол турар. Чаа Дмитриевск эргелде 260 мүн гектар хире көдө ажил-агыйнын ажилал чуртталжыг 70 колхозтар болгаш совхозтар турар. Мындыг хемчегелерин ажилыч тодаргай деп бодол тур-мун мен. Бистин кадрларынмыс эскен, колхоз-совхозтарымыс улагыд берген, районнар иштинин база оларын аразында харылдазын экижиз болгаш оон-да өске.

Көдө партия органнынын дугайында айттырары кер-пү өөрчөлгөн. СЭКП ТК-нын март Пленумунун шиптирин эсугар тургусулаң көдө ажил-агыйга эргелден башкаларын-нын чаа органнын—колхоз-совхоз бүдүрүлгенин де-вискээр аайы-биле эргелдеринин эки, таарымчалыг болганын дуржулга көргүскөн. Ол органны амгы үнүн байдалдарын колхоз-совхоз бүдүрүлгенин херек кырына чедипкинери удуртуп, көдө ажил-агыйнын бүгү адырларын улам ийик эстүрүп, хемчегелерин хандырар арганы болуп турар.

Ону барымдаалаң, чер-черин партия органнын болза партиянын көдө районнарынмыс моон ынай турарынын ажил чогуу хулааң көргөн. Оларын орунга колхозтарын, совхоз-тарынын, а ол ишкан көдө ажил-агый бүдүрүлгө-биле та-рылжышкан эртем-шипчиле, культу-ра-чырылжыкты, эвеш-ле албан черлеринин, өөриладеш черлеринин болгаш өске-даа организациаларын партия организациаларына удуртууганы боттадырар колхоз-совхоз бүдүрүлгө эргелдеринин партия комитеттерин тургузарын саналап турар.

Мурундагы партия райкомун хевир тургуспайн, чүгө бү-дүрүлгө эргелдерин партия комитеттерин тургузарын бодол турар деп айттыр чамдык эштерге тыткып келип болур. Партия комитеттерин хамыктыг мурунда көдө ажил-агый бүдүрүлгенин удуртуп ажилды чорутуш дээш ону ыш-чар кылдып турар.

Бүдүрүлгө улаанымшкыны—кол чүвү. Партия комитеттерин ажилдагылары бо кол чүвү дугайында сазым салымшынмыс чуртталжы, коммунисттик тургузушкунда кол чүвү—бо дээрэ экономика, бо дээрэ бүдүрүлгө, бо дээрэ ки-жигин амыралдыгы материалдыг болгаш улаан бодолжы кижиктерин тургузарын дээш демисел болур деп утпайн сап-тып чорутур эркек.

Колхоз-совхоз, бүдүрүлгө эргелдеринин партия комитет-терин тургузар чорук көдө ажил-агый бүдүрүлгенин пар-тияны удуртууганы экижидер ужурап. Амгы район организациаларын аппаратында биде дээрэ бүдүрүлгө эргелде-ринин партия комитеттеринин ажилдагыларынын саны эвеш кызыралган турар ужурап.

Кол-ла чүвө—ол дээрэ, бүдүрүлгө дээрин база катап он-алап демиселдерин чүгүлө. Бир эвес бүдүрүлгенин бодуна кошканды кадрлар, кошканды организациалар турар болза, партия комитетин районун азы бүдүрүлгө эргелдеринин деп аадыр-дан хамаарылга чокка ол чоруткан ажил-херек экижиз. Эң эки кижилерин бүдүрүлгө чорутар эркек.

Эвешелешкен республикаларын компартияларын ТК-лары, партиянын обкомнары, крайкомнары болза колхоз-сов-хоз бүдүрүлгө эргелдерин партия комитеттерин секретарь уду-рүп деп савап турарлар. Ол партия комитеттеринин инспек-торларын-парторганизаторларын бодунуң, секретарынын ийи оралжыларын, идеолоттуг болгаш организациг кидис-терин тургузарын бодол турар. Партия комитеттеринин штаты улуг эвес болуп ужурап. Организациг болгаш идеолоттуг кидистерин эргелдеринин парторгону секретарынын оралжылары ажилдаа ажилгыч боор.

Инспекторларын-парторганизаторларын боду колхозтар-нын, совхозтарынын партия организациалары-биле ажилал, кол сорулгалы—көдө ажил-агый продуктуларын бүдүрүлгө көвүделерин шиптирлээр талазы-биле оларга дулаажып.

эргэлийг тусгай адыр кылыры бистийн нинти хэрэвсиске уду
ажыктыг болур болгаш бүүдүрүлгечилерини-даа, ол ышка
тудугжуларнын-даа харымсалгазын бедидер.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ОЛД